

BABÜR ŞAH'IN VARLIK MÜCADELESİ VE HÜKÜMDARLIK DÖNEMİNDE SİĞİNDİĞİ KUR'AN AYETLERİ*

The Existence Struggle Of The Babur Shah And Qur'anic Verses That Took Refuge In His Reign

Canan KUŞ BÜYÜKTAŐ**

Özet

Babürlü Devleti'nin kurucusu olarak tarihe geçen Zahîrüddîn Muhammed Babür, 1483'te Fergana'da doğdu. Baba tarafından Timur'a, anne tarafından ise Çağatay nesline dayanan Babür, on iki yaşındayken babasının ölümü üzerine tahta geçti. Bölgedeki siyasi karışıklıklardan dolayı yeteri kadar destek bulamayan Babür, Özbeklerin lideri olan Şeybânî Han karşısında yenik düşerek Türkistan'ı terk etmek zorunda kaldı. O, karşılaştığı zorluklardan yılmadan, önce Kabil sonra da Hindistan'a geçerek Türk varlığını ve adını Güney Asya tarihine altın harflerle yazdı. 1526'da Panipat Savaşında İbrahim Lodi'yi yenerek Hindistan'da Babürlü Devletinin temellerini atan Babür Şah, yaşamının son bulduğu 1530 yılına kadar bu yeni devletin temellerini sağlamlaştırmaya çalıştı. Türkistan'dan Hindistan'a kadar uzanan bir yaşam serüvenine sahip olan Babür Şah'ta, bir hükümdarda aranan özellikleri fazlasıyla görmek mümkündür. Savaşçı, devlet adamı, âlim, yazar, Şair, musikişinas, peyzaj mimarlığı gibi pek çok özelliklere sahip olan Babür Şah, aynı zamanda dinî ve vicdanî yönüyle de tarih sahnesinde yerini aldı. Ondaki il tutma ve devlet kurma kabiliyetinin yanı sıra ruhundaki manevi yönünün de oldukça güçlü olduğunu görmek mümkündür. Babür, at sırtında seferlerden seferlere koşarken ya da devlet işlerinden fırsat bulduğu zamanlarda, yanından ayırmadığı not kâğıtlarına yazmayı da ihmal etmedi. Bu güçlü hükümdar, Vekâyî, Dîvân, Risâle-i Arüz, Der Fıkh-ı Mübeyyen ve Risâle-i Vâlidîyye Tercümesi gibi eserleri kaleme alarak tarihe birer armağan bıraktı. Ezcümle, bu çalışmaya Babür Şah'ın kaleme almış olduğu ve bir hatırat niteliğinde olan "Vekayi" adlı eserinden yola çıkıldı. Ardından konu ile ilgili çeşitli kitap ve makaleler araştırıldı. Yapılan araştırma ve incelemelere göre Babür Şah, hayatta kalma mücadelesi, siyasi varlık gâilesi ve il tutma sürecinde manevi yönden de kendini ve yanındaki askerleri ayakta tutmaya çalıştı. Bunu yaparken özellikle Kur'an-ı Kerim'den kopmadığı ve ona sığındığı görülmektedir. İşte bu bilgiler-

* Bu Makale, Özbekistan'ın Buhara kentinde 17-21 Ekim 2018 tarihleri arasında gerçekteşmiş olan "3. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi" kapsamında sunumu yapılan "Babür Şah: Bir Hükümdarın Varlık Mücadelesinde Sığındığı Kur'an Ayetleri" başlıklı tebliğin gözden geçirilmiş halidir.

** Dr. Öğretim Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, hunasya@gmail.com

den yola çıkarak, bu çalışmadaki asıl amacımız, Babür Şah'ın il tutma ve devlet kurma aşamasında sığındığı Kur'an ayetlerinin hangileri olduğunu belirlemektir. Ayrıca Vekayi'de bu ayetlerin farklı olay ve süreçler anlatılırken yer verildiği görülmüştür. Böylelikle çalışmadaki diğer bir amacımız ise "Babür, hangi olayda hangi ayetlere sığındı ve hangi sürece hangi ayetleri örnek verdi?" şeklindeki sorulara cevap aramaktır. Öte yandan Vekayi'de yer alan Kur'an ayetlerinin sureleri ve ayet numaraları belirtilmediğinden tarafımızdan bu ayetlerin Kur'an-ı Kerim'deki yerleri tespit edilmiş ve ayetlerin künyeleri belirtilerek sunulmuştur. Ayrıca Vekayi'de tespiti yapılan ayetlerin Arapça metinlerin harekesiz bir şekilde yazıldığı görülmüştür. Bu sebeple araştırmacıya okuma kısmında kolaylık sağlanabilmesi için Arapça metinler harekeli şekliyle sunulmuştur. Bu ayetlerin Arapça asıllarını ve Türkçe anlamlarını yazıya aktarırken ise Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığının hazırlamış olduğu Kur'an-ı Kerim Mealinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Babür Şah, Kur'an ayetleri, Vekayi, Babürlü Devleti, Hindistan

Abstract

Zahîrüddîn Muhammed Babür who was passed into history as the founder of Baburian state was born in Fergana in 1483. Babür, who was based on his father to Timur, and by his mother, by the generation of Chagatai, took the throne upon his father's death at the age of twelve. Babür who was unable to find enough support for the political turmoil in the region, was defeated by the leader of the Uzbeks, Şeybânî Han, and was forced to leave Turkestan. He wasn't afraid of hardships that he faced, traveled first to Kâbil and India, where he wrote the Turkish presence and his name with golden letters to south Asian history. He defeated Ibrahim Lodi in the Battle of Panipat in 1526. He tried to consolidate the foundations of this new state until the end of his life. It is able to see the requested qualifications exceedingly on emperor Babur Shah, who has a life adventure from Turkestan to India. Babür Shah, who has many features such as warrior, statesman, scholar, writer, poet, musician, landscape architecture, also took his place on the stage of history with his religious and conscientious aspect. In addition to his holding and state building ability, it is also possible to see that the spiritual aspect of his soul is also quite powerful. Babür did not neglect to write on note-papers when he was running on horseback rides and when he had an opportunity from state affairs. This powerful Emperor translated the works, Vekâyî, Dîvân, Risâle-i Arûz, Der Fikh-ı Mübeyyen and Risâle-i Vâlidîyye and left a gift to the history. In brief, this study was based on the work of "Vekayi", which is a memorial and was written by Babur Shah. After that, various relevant books and articles were searched. According to the researches and investigations, Babur Shah tried to keep himself and the soldiers standing up from the spiritual point

of view in the struggle for survival, the political being and the place holding processes. In doing so, it is seen that he did not break with the Holy Quran and took shelter in him. Based on this information, our main aim in this study is to determine which Qur'anic verses that Babur Shah took shelter during the place holding and state formation. In addition, different events and processes have been shown in these verses in Vekayi's narration. Thus, the other our purpose of the study is "In which case did the Babur take refuge in which verses and in what process which verses gave examples?" in the form of answers to questions. On the other hand, since the verses and verses of the Qur'an verses in Vekayi are not mentioned, the places of these verses in the Qur'an have been identified and presented by indicating the identities of the verses. In addition, it was seen that the verses which were determined in Vekayi were written in Arabic form without any movement. For this reason, Arabic texts are presented in the form of movement in order to make the researcher easier to read. It is given the Arabic origin and Turkish meanings of these verses from the Holy Quran Meal of Turkey Presidency of Religious Affairs.

Keywords: Babur Shah, Qur'anic verses, Vekayi, Baburian State, India

Giriş

Gazi Zahirüddin Muhammed Babür, 14 Şubat 1483'te Fergana'da **dünyaya gelmiştir. Babası Emir Timur torunlarından Ömer Şeyh Mirza, annesi ise Cengiz Han'ın torunlarından Yunus Han'ın kızı Kutluk Nigar Hanım'dır** (Konukçu, 1991, s.395). Ayşe Sultan Begim, Zeynep Sultan Begim Miranşahi, Mahım Begim (Akam Begim), Masume Sultan Begim, Gül Ruh Begim, Dildar Begim, Bibi Mübareke Ağaçe (Afgan şeyhinin kızı), Gül Nar Ağaçe, Nargül Ağaçe adlarında dokuz eşi olmuştur. Babür'ün on sekiz çocuğu dünyaya gelmiş; ancak çocuklarının bazıları vefat etmiştir. Hümâyun, Kâmrân, Askerî, Hindâl adlarında dört oğlu; Gültreng, Gülçehre, Gülbeden adlarında üç kızı hayatta kalmışlardır (Gülbeden, 1987).

9 Haziran 1494'te Ömer Şeyh Mirza'nın vefatı üzerine henüz on iki yaşında tahta çıkan Babür, çeşitli zorluklar yaşamış ve hâkimiyetini kabul etmeyen akraba, bey ve kumandanlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Tahtının ilk yıllarında pek çok çalkantılı süreçler yaşayan Babür'ün asıl amacı Semerkand'a hâkim olmaktır ve bunu 1497 ve 1501 yıllarında kısa sürelerle iki defa başarmıştır. Ancak bölgede güçlü bir sima olan Şeybani Han¹ ile Semerkand'ın Ser-i

1 Muhammed Şeybânî Han, kaynaklarda Şeybak veya Şibanî isimleriyle de karşımıza çıkabilmektedir. Bkz. Y. Hikmet Bayur, (1987) *Hindistan Tarihi*, C.II, TTK Yay. Ankara, s. 7; Ayrıca Şeybânî Han, Timurlular arasındaki kargaşadan istifade ederek 1500 yılında Buhara ve Semerkant'ı alarak Şeybânîler (Özbekler) adıyla anılan hânedanı kurmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Türkoğlu, (2010). "Şeybâni Han", İslam Ansiklopedisi, C. 39, TDV Yay., İstanbul, s.44.

Pül mevkiinde yaptığı savaşta yenik düşen Babür, o çok istediği Semerkand'dan ayrılmak zorunda kalmıştır (Konukçu, 1991, s.395). Önce Taşkent'e dayısının yanına giden Babür aradığı ilgiyi bulamayınca yönünü Kabil'e çevirmiştir. Böylece Babür'ün Fergana'daki 1494-1504 yılları arasındaki hâkimiyeti son bulmuş, bundan sonraki hayatı ise serüvenlerle dolu olmuştur. Bu süreçten itibaren 1504-1526 yılları arasında Kâbil'de hâkimiyet kuran Babür nihayetinde 1526-1530 yılları arasında ise Hindistan'da hüküm sürmüştür. Babür Şah il tutma ve devlet kurma mücadelesinin son durağı olan Hindistan-Agra'da 26 Aralık 1530'da vefat etmiş (Konukçu, 1991, s.395-396) ve ardında 1526 ile 1858 yılları arasında uzun yıllar varlık gösterecek olan "Devlet-i Gurkaniye'nin (Bayur, 1987, C.II, s.1) nam-ı diğer Babürlü Devletinin temellerini atmıştır.

Hindistan'da varlık göstermesi açısından bakıldığında Babür Şah'ın 1526 Panipat Savaşı ve Lodileri yenmesi son derece önemli bir olay olmuştur. Babür Şah, Hindistan'a girebilmek için 1519-1525 yılları arasında geçen altı sene hazırlık yapmış ve İbrahim Lodi'ye elçi yollamış, Türklere ait toprakların asıl sahibinin kendisinin olduğunu ve buraların kendisine verilmesi gerektiğini bildirmiştir. Çeşitli hazırlıklardan sonra toplam beş defa Hindistan üzerine yürüyen Babür, 1525 yılı sonbaharında başlattığı beşinci seferi netice vermiş ve 1526'da Panipat savaşında Lodileri yenerek Hindistan'da hanedanlığını kurmuştur (Pırlanta, 2001, s.67-71). Bundan sonra Çitor Racası Rana Sanga ile 1527 yılında yaptığı Kanva savaşından galip çıkarak buradaki varlığını perçinlemiş (Konukçu, 1991, s.400) ve bir Müslüman hükümdar kimliği ile İslâm âlemi adına büyük bir başarıya imza atmıştır. Bu bağlamda, Babür'ün kaleme aldığı Vekâyi'deki bilgilerden yola çıkarak (Babur, 1978, s.354-368) Kanva Savaşı sadece bir hükümdarın bir hükümdara ya da bir devletin bir devlete üstün geldiği bir savaş olmayıp, özellikle İslam ordusunun Hintlilere karşı galip geldiği bir savaş niteliğindedir. Neticede Hindistan'da Müslüman bir hükümdarın ve ordusunun galip gelmiş olması ve burada İslâm bayrağının yeniden dalgalandırılması son derece önemli bir olay olarak görülmüştür.

Babür Şah'ın Türkistan'dan Hindistan'a kadar yaşadığı varlık mücadelesi boyunca ve bilhassa Hindistan'da yurt tutarken giriştiği savaşlarda başarı göstermesi siyasi dehası ve askeri stratejisinin başarısından kaynaklanıyordu. Ancak onun bu çetin varlık mücadelesinde elinden tutan başka bir unsur daha olmuştur. O da manevi dünyasının değer ve zenginlikleridir. Hayatı boyunca Kur'an ayetlerinden, Allah'a tevekkülünden ve dualarından hiç kopmayan Babür Şah, bir yandan askeri, idari ve siyasi yönden gelişme ve başarılarla imza atarken diğer yandan edebî ve dinî yönden pek çok eseri kaleme almıştır. Onun bu manevi ruhunun hayatı ve yaşam biçimine aks ettiğine de şahit olmaktadır.

Babür'ün eserleri arasında *Vekâyî*, *Dîvân*, *Risâle-i Arûz*, *Mübeyyen* ve *Risâle-i Vâlidîyye Tercümesi* yer almaktadır. Bunların dışında mûsiki ve harp sanatına

dair iki eser ve oğlu için yazdığı “*Vesâyânâme*”nin varlığından da söz edilmektedir. *Çağatay Edebiyatının* Ali Şîr Nevâî'den sonra en büyük temsilcisi olarak kaleme aldığı *Dîvân*, kendinden önce Ali Şîr Nevâî'nin aruz nazariye ve kaide-lerine dair yazdığı eseri yeterli görmeyip daha ayrıntılı bir şekilde kaleme aldığı *Arûz Risâlesi*, yaşamını samimi bir açıklık ile anlatarak ve ileri düzeyde bir nesir örneği göstererek yazdığı hatırat kitabı olan *Vekâyî* gibi eserlerine bakıldığında Babür'ün Çağatay edebiyatında önemli bir yerinin olduğu görülmektedir (Akün, 1991, s. 396-400).

Güçlü bir eğitim almış olan Babür'ün edebi alanda olduğu kadar dinî alanda da yetkin bilgilere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin 1522'de yazdığı *Mübeyyen (Der Fıkh-ı Mübeyyen)* (Çakmak, 2017, s.77), oğlu Kâmran Mirza'ya öğüt olarak Hanefî fıkına dair bazı konu ve meseleleri ele alan bir fıkıh kitabı özelliğindedir (Akün, 1991, s.399). Babür'ün tamamladıktan sonra Maverâünnehir'e eserin çeşitli yerlerine fakihlerin şerh etmesi için gönderdiği Mübeyyen, *İman, Kitâbu's-salât, Kitâbu'z-zekât, Kitâbu's-savm, Kitâbu'l-hac* olarak temelde beş bölümden oluşmuştur (Seyhan, 2003, s.101). Bir diğer eser ise *Risâle-i Vâlidîyye Tercümesi* olup XV. yüzyılda Maverâünnehir'de önemli bir âlim ve ruhanî lider olarak tanınan Nakşibendî Hâce Ubeydullah Ahrâr'ın yazdığı Farsça tasavvufî ahlâk risâlesi olan *Risâle-i Vâlidîyye*'nin manzum tercümesidir. Babür, sık sık rüyasında gördüğü Hâce Ubeydullah Ahrâr'ın bu risalesinin tercümesini 27 Safer-8 Rebülevvel 935 (10-20 Kasım 1528) tarihleri arasında on gün içinde tamamlamıştır. Babür bu eseri Hâce Ubeydullah'ın ruhaniyetinin şifasına mazhar olup hastalığına şifa bulmak için kaleme almıştır (Akün, 1991, s.396-400).

Babür Şah'ın sadece maddi dünyaya bağlı bir insan olmadığı; onda aynı zamanda manevi anlamda derin bir dini bilgi ve tasavvufî anlayışın da mevcut olduğu bilinmektedir (Bıyıktaş, 1991, s.47). Buna göre “*Dervişler ile hiçbir akrabalığım olmamakla beraber, Onlara can ve gönülden bağlıyım; Şahlık ile dervişliğin birbirinden uzak olduğunu söyleme; Şâhım, fakat dervişlerin bendesiyim.*” (Babür, 1987, s.435) diyen Babür'ün kaleminden bu ve bunun gibi cümlelere oldukça sık rastlanmaktadır. Ayrıca *Vekâyî*'de hatıralarını anlatırken pek çok yerde Kur'an ayetleriyle örnek vermesi, onun hem dini ve vicdani yönünün zenginliğini hem de Kur'an ayetlerinin bilgisine vakıf olduğu göstermektedir. Bu bilgiler ışığında, hayatının hemen her safhasında tüm marifetlerini ustalıkla icra edebilen Babür Şah, başarılı bir hükümdar, yılmaz bir kılıç ehli, sevgili bir eş, şefkatli bir baba, kalemi özel bir yazar ve şair olmakla birlikte zengin dinî-tasavvufî ve fikhî bilgileri ile de manevi yönden derin bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vekâyî'de Yer Alan Kur'an Ayetleri

Babür'ün kaleme aldığı *Vekâyî* adlı hatıratından yola çıkarak, hayatının hangi aşaması olursa olsun daima dua ettiği ve Kur'an'dan kopmadığı görülmek-

tedir. O içki ortamlarında; hiciv, nükteli ve kendince heba gördüğü şiir ve nazım meclislerinde dahi manevi yönünü daima korumuştur. Zaten olgunluk yaşına geldiğinde de onun içkiden pişmanlık duyduğu ve tövbe ettiği görülmektedir (Bıyık-tay, 1991, s.47). Ayrıca heba ve boş sözlerden uzaklaştığı da bilinmektedir (Babur, 1987 s.286-287). Bu pişmanlık ve tövbelerini gerçekleştirirken ise Kur'an ayetlerinden örnekler vererek hayatının doğrularını bulmuştur. Sadece pişmanlık ve tövbe konusunda değil savaş dönemlerinde, devlet işlerinde, kişisel ilişkilerde ya da halet-i ruhiyyesinde hissettiği manevi haz zamanlarında da ayetler okuyan Babür, bu ayetleri birer dua ve şükür niteliğinde hayatına aks ettirmiştir. Bu bağlamda Babür Şah'ın hangi şart ve durumlar altında iken sığındığına dair tespitini yaptığımız ayetler aşağıda sunulmuştur.

1)

Babür, hatıratında kendi yaşadıkları olayları anlatmakla birlikte muhatap olduğu şahsiyetler, gezdiği gördüğü yerler ve buralarda bulunan mimari özellikler hakkında bilgiler vermeyi de ihmal etmemiştir. Bu bağlamda Timur Bey hakkında bilgi verirken onun Semerkand'da Ahenin kapısına yakın bir yerde, kale içinde cami yaptırdığını ifade etmiş ve bu durumu ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Söz konusu bu caminin kitabesi hakkında bilgiler verirken, kitabede yer alan ayeti de hatıratında belirtmiştir (Babur, 1987, s. 48). Zikrolunan bu ayetin Bakara Suresi, 127. Ayeti olduğu anlaşılmaktadır.

”وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ ...”

Vekayi'de ayetin bu kadarlık kısmı yer almaktadır. Ayetin tamamı:

”وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir.

“**Hani İbrahim, İsmail ile birlikte evin (Kâbe'nin) temellerini yükseltiyor,** “Ey Rabbimiz! Bizden kabul buyur! Şüphesiz sen hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin” diyorlardı.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Bakara/127).

2)

1504 senesinde Fergana vilayetinden çıkmak zorunda kalan, hali perişan ve adamlarının sayısı ise oldukça azalmış olan Babür, buradan sonra Hisar vilayetinin yakınlarında konaklamak zorunda kalmıştır (Babur, 1987, s.129). Buranın idarecisi de Maverâünnehir'in Kıpçak hükümdarı Hüsrev Şah'tır. Bu zaman zarfında Özbeklerin Andican'ı alarak ve Ceyhun'u geçerek kaleleri birbiri ardına zapt ettiği bilinmektedir. Bu yüzden Hüseyin Baykara mektuplar göndererek Babür ve Hüsrev Şah ile bir ittifak yapmıştır. Ancak bu birleşme başarısız olmuştur. Çünkü Özbeklerin hükümdarı Şeybânî Han, Fergana, Hisar ve Kunduz'u zapt etmiştir (Türkoğlu, 2010, s.44). İşte böylesi bir süreç içerisinde 1504 yılında Şeybânî Han'ın Hisar ve Kunduz'u zapt etmesi üzerine Hüsrev Şah'ın pek çok adamı aileleri ve mahiyetleri ile birlikte Babür Şah'a intisab etmeyi tercih etmiş-

tir. Fergana'dan ayrıldığında yaklaşık olarak iki yüz elli adamı olan ve perişan bir halde bulunan Babür'ün adamlarının sayısı bu olaydan sonra artmaya başlamıştır. Babür, ilahi bir lütuf olarak değerlendirdiği bu olayı hatıratında anlattığı sırada bir ayete de yer vermiştir (Babur, 1987, s.133). Âl-i İmrân süresinin 26. Ayeti olduğu anlaşılmakta olan bu ayet mal, mülk ve rızık duası olarak da karşımıza çıkmaktadır.

“قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir.

“De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin.”(Kur'an-ı Kerim Meâli, Âl-i İmrân/26).

3)

Fergana'dan sonra Babür Kâbil'e gelmiş, burayı kolay bir şekilde ele geçirmiş ve yerleşmiştir. Özbekleri def etmek amacıyla 1506'da Horasan seferine çıkan Babür oradan da Herat'a geçmiştir. Babür'ün sefer için Kâbil dışına çıkmasını fırsat bilen Mirza Han, Moğolların da desteğini alarak Kâbil'i kuşatmıştır. Babür, dönüş yolunda Kâbil'in kuşatılma haberini almış buna göre stratejisini belirlemiştir. Kâbil kurganının çevresinde kuşatma ileri boyutlar almadan Kâbil'i kurtarmış, olayı hafif atlatmış ve olay esnasında ise Mirza Han kaçmıştır. Ancak Babür bu olaydan sonra bir kazaya kurban gitmek üzeredir. Kabil'i kurtardıktan sonra kurganında oturan Babür'e, emri altındaki Dost Serpülî Piyâde adlı kişi yanlışlıkla saldırmıştır. Çünkü seferden yeni dönen Babür'ün geri dönüş yolunda soğuk ve kardan yüzü yanmış; Dost Serpülî Piyâde ise içinde buldukları bu karmaşa telaşından dolayı Babür'ü tanıyamamış ve onu düşman zannetmiştir. Dost'un kendine doğru saldırgan bir şekilde yaklaştığını gören Babür, “Hey Dost, Hey Dost” diyerek seslense de Dost, Babür'e kılıç sallamıştır. Neyse ki olay, bir zarar görmeden ucuz atlatılmıştır. Vekayi'de bu olayı dehşet içerisinde anlatan Babür, “Her ne kadar kılıç dünyayı yerinden oynatabilirse de, Tanrının izni olmadıkça, bir damar bile kesemez” sözlerini söylemiştir. Babür Şah, bu olaydan zarar görmeden kurtulmasının sebebini ise okuduğu bir duaya bağlamıştır (Babur, 1987, s.219). Babür'ün kazaları ve belaları def ettiğine inandığı dua şöyledir:

“بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْتُ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَمَا تَشَاءُ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَأَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَأُحْصِيَ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ غَيْرِي وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّكَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ”

Yukarıdaki duanın anlamı Vekayi'de yer aldığı haliyle aktarılmıştır: “Ey Tanrı, sen benim rabbimsin. Senden başka ilâh yoktur. Sana tevekkül ettim. Sen

büyük arşın rabbisin. Tanrı ne isterse, olur ve ne istemezse olmaz; hiç bir kudret ve kuvvet mevcut değildir ve bunların hepsi büyük ve yüce Tanrının elindedir. Bil ki, Tanrı her şeye kadirdir; Tanrı her şeyi ilmi ile ibata etmiş ve her şeyi adeti ile saymıştır. Ey Tanrı, ben kendimin kötülüğünden, benden başkaların kötülüğünden ve perçemin yakaladığı bütün hayvanların kötülüğünden sana sığınyorum. Sen büyük arşın Rabbisin.” (Babur, 1987, s.219-220).

4)

Babür Şah, 1507’de Kandahar yakınlarında Halişek civarında Argunlar ile savaşmıştır. Bu savaşın en önemli özelliği ise Babürlülerin sayıca Argunlardan az olmasıdır. Çünkü Babür’ün askerlerinin bir kısmı koyun, sığır, zahire ve saman için Halişek’in yukarı vadisine gitmişlerdir. Fakat Babür askeri dehası ve strateji kabiliyeti ile ordusunu muntazam bir şekilde tertip ve tensik ederek adamlarının sayısının azlığına bakmadan Allah’a tevekkül edip düşman üzerine yürümüştür. Bu savaşı kazanan Babür, düşmanı kaçırttıktan sonra Kandahar tarafında harekete koyulmuştur (Babur, 1987, s.232-235). Allah’a sığınan bir ordunun gayret ve tevekkül ile sayısının az da olsa Allah’ın izniyle galip gelebileceği yönünde bir fikirle hareket eden Babür, Vekayi’de bu olayı anlatırken bir Kur’an ayetine yer vermiştir (Babur, 1987, s.235). Zikrolunan bu ayetin Bakara Suresinin 249. Ayetinin bir kısmı olduğu anlaşılmaktadır.

...“كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ...”

Vekayi’de ayetin bu kadarlık kısmı yer almaktadır. Ayetin tamamı:

“فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ بِيَدِهِ فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir.

“Tâlût ordu ile hareket edince, “Şüphesiz Allah sizi bir ırmakla imtihan edecektir. Kim ondan içerse benden değildir. Kim onu tatmazsa işte o bendendir. Ancak eliyle bir avuç alan başka.” dedi. İçlerinden pek azı hariç, hepsi ırmaktan içtiler. Tâlût ve onunla beraber iman edenler ırmağı geçince, (geride kalanlar) “Bugün bizim Câlût’a ve askerlerine karşı koyacak gücümüz yok.” dediler. Allah’a kavuşacaklarını kesin olarak bilenler (ırmağı geçenler) ise şu cevabı verdiler: “Allah’ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır. Allah sabredenlerle beraberdir” (Kur’an-ı Kerim Meâlî, Bakara/249).

5)

Tüm yaşantısı varlık mücadelesi ile geçen Babür’ün Hindistan’da il tutmak için beş defa sefer düzenlediğini görmekteyiz. 1525’te Hindistan üzerine yürümek için yola çıkan Babür, Hindistan’da Sultanpur ile Hoca Rüstem arasındaki Yangı-Bağ’a sonra da ordugâhının da bulunduğu Kuş-Künbed’e geçmiştir.

Buradan orduyu önden gönderip kendisi de yanındaki beylerle birlikte sırasıyla Kırk-Arık ve Germ Çeşme adlı yerlerden geçmiş ve nihayetinde ordusu ile Yede-Bîr adlı mevkiye buluşmuşlardır. Bu süreç içinde Babür, fırsat buldukça yanındaki adamlarla şiir meclisleri düzenleyip içki ortamı kurmuştur. Ancak Babür'ün bu zaman zarfında iç dünyasında ikilem yaşadığı görülmektedir. Çünkü O, kırk yaşına gelince içkiyi bırakmak ve tövbe etmek için söz vermiştir. Ayrıca ilahi kelam dışında hiciv ve latife nazarından şiir ve manzumlar söylemeye de pişmanlık duymaya başlamıştır. Zira Babür bu zaman zarfında kalemi eline alıp *Der Fıkh-ı Mübeyyen* adlı eserini de yazmaktadır (Babur, 1987, s.285-286).

Panipat savaşı için yola çıkan Babür, yukarıda belirtilen içki alemi ve şiir okunan geceden bir iki gün sonra Bigram'a ulaştıkları zaman nezle olmuştur. Ateşi yükselen ve nezlesi öksürüğe çeviren Babür, kan tükürmeye başlayınca bu hastalığın sebebini yine kendinde aramış ve verdiği sözden dönmesine bağlamıştır. Hindistan seferleri gerçekleşirken daim tevekkül içerisinde olduğu anlaşılan ve sıhhat bakımından yaşadığı bu olumsuz olayların sebebini yine kendinde arayan Babür, anlatımında bir ayet ile pişmanlığını dile getirmiştir (Babur, 1987, s.287). Vekayi'de Zikrolunan bu ayet Fetih Suresinin 10. Ayetinin bir kısmıdır.

... “فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا”

Vekayi'de ayetin bu kadarlık kısmı yer almaktadır. Ayetin tamamı: “إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir.

“Sana bîat edenler ancak Allah'a bîat etmiş olurlar. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. **Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. Allah'a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük bir mükâfat verecektir.**” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Fetih/10).

6)

Yukarıda anlatılan hastalanma olayından sonra büyük bir pişmanlık yaşayan Babür, tekrar istiğfar ve itizarda bulunup kalemini kırarak bir daha boş hiciv, şiir ve nazım söylememek ve batıl fikirlerden gönlünü çevirmek üzere tövbesini yenilemiş (Babur, 1987, s. 287) A'râf suresinin 23. Ayetini ise tövbesine şahit kılmıştır:

“رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفُرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, A'râf/23).

Kırk yaşına çok yaklaşan Babür'ün bir yandan içki âleminde yaşadığı hoşluk bir yandan yaratıcısına verdiği tövbe sözü ile yaşadığı ikilemlerin onun manevi

dünyasında bazı çalkantılara sebep olduğu anlaşılmaktadır. Sonraki zamanlarda Babür'ün içkiye tövbe etmesinden ve bir daha hayatı boyunca hiç içmemesinden yola çıkarak denilebilir ki manevi dünyasında yaşadığı iç çalkantıların sonunda ilahi tarafın ağır geldiği görülmektedir.

7)

Hindistan'da 1526'da Panipat savaşında İbrahim Lodi'nin kaybetmesi sonucu Babürlü hanedanı kurulmuştur. Bu gelişmeler üzerine Hindistan'daki Çitor Racası Rana Sanga, Babür'ün üzerine yürümeye karar vermiş ve iki ordu 1527'de Biyane yakınlarında Hânüva'da karşılaşmıştır (Konukçu, 1991, s.396). Babür Şah bu savaşa hazırlık aşamasında askerlerin düzeni ve savaşın stratejisini takip ederken düşmanın yaklaştığı bilgileri ve Biyane'deki muharebenin durumu hakkında gelen haberler halkın umudunu kırmıştır. Babür yine de bu haberlere aldırmandan gayret içerisinde muharebe hazırlığını sıkı tutmuş ve neticede Rana Sanga büyük bir yenilgiye uğramıştır. İşte böylesi bir savaş süreci içerisinde iken Babür, 933 senesi Cemaziyelevvelin 23. (25 Şubat 1527) gününde bir gezintiye çıkmıştır. Gezinti esnasında tövbe sözü aklına gelen Babür, vicdan azabı yaşayarak kendine şunları söylemiştir:

“Ey nefis, ne zamana kadar günahlardan zevk alacaksın; tövbe tatsız değildir; onu da tat. Ne zamana kadar isyanda bulunacaksın ve ne zamana kadar mahrumiyetler içinde rahat edeceksin, ne zamana kadar nefsine tâbî olacaksın ve ne zamana kadar ömrünü zâyî edeceksin. Gazâ niyeti ile yürüyorsun, ölümü gözüne alıyorsun; ölümü gözüne alan kimsenin ne yapacağını bilirsin; kendini bütün haramdan uzak tutar, kendini bütün günahlardan temizler. Bu geçici hayata vedâ edip, şarap içmekten tövbe ettim. Altın ve gümüş sürahi ve kadehleri, bütün meclis takımlarını o zaman toplayıp, hepsini kırdım; içkiyi terkedip, gönlümü rahatlattım.” (Babur, 1987, s.352-353)

Babür, manevi dünyasında radikal kararlar alarak içkiye tövbe edip altın ve gümüş sürahi içki takımlarını kırdırıştır. Kırılan bu altın ve gümüş takımları dervişlere taksim ettirmiştir. O gece ve ertesi gün Babür'ün yanındaki üç yüze yakın adam da Babür'ü örnek olarak tövbe etmiştir. Mevcut şarapların bir kısmı dökülmüş bir kısmının içine tuz katılarak sirke yapılmıştır. Şarapların döküldüğü yer taşla ördürüp bunun yanına bir imaret yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Babürlülerin elinde bulunan vilayetlerde Müslümanların tamga vergisi bağışlanmıştır. Babür Şah, tüm bu gelişmeleri bildirmek için 24 Cemaziye'l-evvel 933'te bir ferman yazdırmış ve bütün memlekete göndermiştir (Babur, 1987, s.353).

Babür'ün Rana Sanga ile yaptığı savaş esnasında bu gelişmelerin yaşanması onun iç dünyasındaki maneviyatla savaşı desteklemek istemesi olabilir. Diğer savaşlar esnasında da görülmektedir ki, Babür bir tek askeri gücüyle yetinmemiş beraberinde dua ordusunu da hazır bulundurmuş ve kendisinin de ifade ettiği

gibi Allah'a sığınmıştır. Bu girişimlerin sonunda olumlu neticeler alan Babür'ün adeta birer şükür mahiyetinde fermanlar yazdığı görülmektedir. İçkiyi terk ettiği ve tamgayı bağısladığını bildiren Fermanda bu durum açıkça görülmektedir. Buna göre Fermana şükür nazarından şu dua ile başlanmıştır: “*Tövbe edenleri ve temizleri seven tövbe kabul ediciye hamd ederiz. Günahkârlara doğru yolu gösteren ve mağfiret isteyenlerin dilediğini yerine getiren bağıslayıcıya şükrederiz. Yarattıklarının en hayırlısı Muhammed'e, sâf evlad ve tâhir eshâbına Allah'tan rahmet dileriz.*” (Babür, 1987, s.354). Babür duanın ardından fermanın çeşitli yerlerinde bazı ayetlere de yer vermiştir Babür, 1987, s.354-356). İnsanın günaha meyletmeye müsait olduğu ve günahlardan kaçınmanın faziletine dair ifadelerini dile getiren Babür, Yûsûf suresinin 53. Ayetinden bir örnek göstermiştir.

“وَمَا أَبْرَأُ نَفْسِي إِنْ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ...”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَمَا أَبْرَأُ نَفْسِي إِنْ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنْ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir.

“**Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder.** Şüphesiz Rabbim çok bağıslayan-dır, çok merhamet edendir” (*Kur'an-ı Kerim Meali*, Yûsûf/53).

8)

Yukarıda belirtilen bu ayetin hemen ardından nefisten sakınmanın ancak bağıslayıcı Allah'ın izni ile olacağını düşünen Babür, Cuma suresi 4. ayeti ile bu cümlesini tasdik etmek istemiştir.

“ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.” (*Kur'an-ı Kerim Meali*, Cuma/4).

9)

Gençlik anlarında bazı günahların işlendiğini ancak en kısa zamanda bu günahlardan tövbe edildiğini ifade eden Babür, en çok şarap tövbesinin uzadığını ve bu uzayışın ise “el umuru merhûnetün bi-evkâtiha” yani “işler vakitlerine bağlıdır” fehvası ile örtülü kaldığını ifade etmiştir. Babür bu defa tam kalbî bir istek ve gayretle Şarap tövbesini yerine getirmek için fikre ve harekete geçmiş, bir İslâm ordusu olarak Hindistan'da Rana Sanga ile tutuştuğu savaşlarında günah sebeplerini kökünden atmak istemiştir. Babür, tövbesini gerçekleştirirken Hadîd Suresinin 16. Ayetine sığınmıştır (Babür, 1987, s. 354).

“أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ...”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

مِنْ قَبْلِ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir:

“ **İman edenlerin Allahı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi?** Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaştıranlar gibi olmasınlar. Onlardan birçoğu fasık kimselerdir.” (*Kur’an-ı Kerim Meâli*, Hadîd/16).

10)

Babür’ün tövbesini bildirirken sığındığı ve örnek gösterdiği (Babür, 1987, s.355) ayetlerden birinin de A’râf Suresi 23. Ayeti olduğunu görmekteyiz.

“... رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا ... ”

Vekayi’de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ”

Ayetin Türkçe anlamı ise aşağıdaki gibidir.

“ Dediler ki: “**Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik.** Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.” (*Kur’an-ı Kerim Meâli*, A’râf/23).

11)

Babür’ün hemen her ciddi kararında ve fikrinde ayet ya da duaya sığınıyor olması onun ilahi manevi yönünün de zenginliğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda yine tövbe için bir kez daha bir ayeti örneklemiştir (Babur, 1987, s.355). Aşağıdaki örnek A’râf Suresi 143. ayetidir ve *Vekayi’de* yazıldığı gibidir.

“... تَبَّتْ إِلَيْكَ وَانَا أَوْلُ الْمُسْلِمِينَ ”

Vekayi’de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرَ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرِيَنِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرِيَنِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبَّتْ إِلَيْكَ وَانَا أَوْلُ الْمُؤْمِنِينَ ”

Ayetin Türkçe anlamı:

2 Vekayi’nin Türkçe çevirisine göre, örnek verilen söz konusu bu ayetin anlamı “sana doğru döndüm ve ben Müslümanların ilkiyim” şeklindedir. Bu anlam itibarıyla bakıldığında A’raf Suresi 143. Ayet olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yapılan araştırmada A’raf/143.’te ayetin sonundaki kelime “نَيِّنْجُمْلًا” şeklinde değil; “نَيِّنْجُمْلًا” şeklinde bittiği tespit edilmiştir. Bu durumda tekrar bir incelemeye gidilmiştir. “نَيِّنْجُمْلًا لَوْ أَنَا” ile biten ayet ise karşımıza En’am Suresi 163. Ayet olarak çıkmaktadır. Ancak bu sefer de En’am/163. Ayetin başı “... تَبَّتْ إِلَيْكَ وَانَا أَوْلُ الْمُسْلِمِينَ” şeklindedir. Bu durumda En’am/163’ün sonu “نَيِّنْجُمْلًا” olsa bile Vekayi’de verilen ayet örneğinin ilk kısmıyla örtüşmemektedir. Netice itibarıyla burada verilen örnek ayetin tamamından yola çıkıldığında A’raf Suresi 143. Ayeti olduğu anlaşılmaktadır. Ayetin orijinalindeki Mü’minin kelimesi, sanırım yanlışlıkla Müslümin şeklinde yazılmış olabilir. Ayetin Vekayi’deki yazılış şekli için bkz. Zahîrüdî Muhammed Babur (1987), *Vekayi*, C. II, Çev. ve Haz. Reşit Rahmeti Arat, TTK Yay., Ankara, s. 355.

“Mûsa, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım” dedi. Allah da, “Beni (dünyada) katiyen görmezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.” dedi. Rabbi dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, “Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! **Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim**” dedi.” (Kur'an-ı Kerim Meâli, A'râf/143).

12)

Tevbesini Fermanla bildiren Babür Şah, “en-Nâsu ‘alâ dîni mulûkîhim” yani “halk padişahının dinindedir”³ diyerek yakınındaki adamların da tövbe edip şarabı bıraktıklarını bildirmiş ve adamların tövbesine vesile olmasından dolayı son derece mutlu olmuştur (Babur, 1987, s.355). Bu bilgilendirmenin ardından Babür, elindeki tüm memleketlerde şarabın yapılmaması, satılmaması, satın alınmaması, evde dahi bulundurulmaması için Maide Suresinin 90. Ayetinden örnek vermiştir:

“... فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. **Onlardan kaçın ki kurtuluşa eresiniz.**” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Maide/90).

13)

Babür Şah, fetihlerin başarılı geçmesi, ayrıca şükür ve tövbesinin kabulü için bazı maddî girişimlerde de bulunmuştur. Bunların en göze çarpanı ise vergi konusudur. Bu konuda Babür, şehir, kasaba, yol, geçit, uğrak ve limanlardan vergi alınmamasını emretmiş ve bu kaidelerin değişmemesi için de Bakara Suresinin 181. Ayetini örnek göstermiştir (Babur, 1987, s.356).

“فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ...”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“مَّن يَبْدَلْهُ عَيْسَ آلِ لَدَانٍ أَوْ نَوْلًا دَبِّي نِيْذِلْنَا لِي عَدُوًّا مِّنْ آفِ عَدُوِّسِ أَمْ دَعْبَ هَلْ دَبِّ نَمَفٍ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Her kim işittikten sonra vasiyeti değiştirirse, günahı ancak onu değiştirenlerin boynunadır. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”

3 Vekayi'de s.355'te geçen bu bilgi, hükümdarlar hakkında söylenen yaygın sözlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. “İnsanlar başlarındaki hükümdarın temel doktrini ve inancı neyse ona meylederler. Onun görüşlerini referans olarak görürler. Onu taklit etmeye özen gösterirler.” Bilgi için bkz. Halil Hacımuftuoğlu, (2009). “Kuran'da Allah'ın Krallığı”, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tefsir) Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, s.111.

(Kur'an-ı Kerim Meâli, Bakara/181).

14)

Öyle görünüyor ki Babür Şah, savaş, hastalık ya da başka mühim bir olaydan önce hem maddi ve fiziki sayılabilecek tedbirlerini alıyor hem de manevi yönden Allah'a tevekkülünü sunuyordu. Yukarıda da bahsi geçen savaş süreci içerisinde iken tövbe etmesinin zamanının geldiğini düşünüp tövbesini hayata geçirmiştir. Ardından bir savaşın galibi olmuş ve bunun şükürünü gerçekleştirmek gerektiğini düşünmüştür. Bu şükürü galip geldiği Rana Sanga ile yaptığı savaş sonunda hazırlattığı fetihnamede dile getirmiştir. Bu Fetihnamenin başında Allah'a hamd ve şükür yer almış ve hemen ardından bir ayet ile süslenmiş ve sonunda İslam Peygamberine salat ve selam edilmiştir (Babur, 1987, s.358). Burada yer alan ayet ise En'am Suresi 45. Ayetidir:

“فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Böylece zulmeden o toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.” (Kur'an-ı Kerim Meâli, En'am/45).

15)

Fermanda Allah'ın nimetlerinin çoğalması için şükür etmenin gerekliliği üzerinde duran ve şükürün icap ettiği şeylerin ise yapılması gerektiğini bildiren Babür, Kâfirlerin üzerine yapılan savaşta üstün gelmeyi bir nimet olarak değerlendirmiştir (Babur, 1987, s. 359). Babür bu duruma Abese Suresi 42. Ayetini örnek vermiştir:

“وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجْرَةُ”

Ayetin Türkçe Anlamı:

“İşte onlar, kâfirlerdir, günaha dalanlardır.” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Abese/42).

16)

Fermandan anlaşıldığına göre, Hindistan'a bir varlık mücadelesi ve il tutma galesi içinde hareket eden Babür'ün Hindistan'da devlet kurduktan sonra burada İslam sancaktarlığını üstlenmiş olduğu da görülmektedir.

“... İslâm'ın bayrağı, zafer sâhibi askerlerimizin imdadı ile, yüksekliğin zirvesine ulaştı. Bu devletin zuhûrunun ve bu saadetin sudûrunun keyfiyeti şudur: İslâmiyeti koruyan askerlerimizin kılıçlarının ışıkları Hindistan memleketlerini fetih ve zafer nurlarının ışıkları ile, evvelki fetihnâmelerde yazıldığı gibi, münevver kılınca, tevfik-i ilâhî zafer nişânesi olan bayraklarımızı Dehli, Agra, Cûnpûr, Harîd, Behâr v.s. memleketlerde dalgalandırdı...” (Babur, 1987, s. 359).

Böylece Hindistan'a kadar olan savaşlar daha çok varlık mücadelesi adına

yapılmıştır denebilir. Buna karşın Hindistan'da hanedanlığını ilan ettikten sonraki savaşlar ise hem burada varlığını devam ettirme hem de İslam bayrağını Hindistan'da dalgalandırma mücadelesi şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca o, kurduğu devletin sadece bir Türk devleti değil aynı zamanda bir İslâm devleti olduğu vurgusunu da yapmıştır.

Savaş sonrası galibiyeti haber eden söz konusu bu fermanla savaşı kaybeden Rana Sanga'dan bahsedilirken ise Babür'e itaatsizlik eden bir kâfir olarak nitelendirilmiştir (Babur, 1987, s. 359). Babür, Rana Sanga'nın durumu ve akibetinden bilgi verirken Bakara Suresi 34. Ayeti bu duruma örnek göstermiştir.

“... أَبِي وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ”

Vakeyide ayetin bu kadarlık kısmı yer almıştır. Ayetin tamamı aşağıdaki gibidir:

“وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Hani meleklerle, “Adem için saygı ile eğilin” demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis (bundan) kaçınmış, **büyükklük taslamış ve kâfirlerden olmuştur.**” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Bakara/34).

17)

Babür Şah, 1527'de gerçekleşen bu savaşın fetihnamesinde Rana Sanga ile giriştiği savaşta hazır bulunan taraflardan bahsetmiştir. Bunlar Rana Sanga yandaşı olan emirlerdir. On kişi olan emirler için “... halhal ve zincir gibi o fecir kafire yapıştılar.” (Babur, 1987, s. 360) ifadesini kullanan Babür, bu emirler hakkında bilgi verirken onların küfür ehli olduğunu ifade etmiş ve Âl-i İmrân Suresinin 21. Ayetini bu anlatım içerisine yerleştirmiştir.

“... فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Allah'ın âyetlerini inkar edenler, Peygamberleri haksız yere öldürenler, insanlardan adaleti emredenleri öldürenler var ya, **onları elem dolu bir azap ile müjdele.**” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Âl-i İmrân/21).

18)

Rana Sanga'nın ve ona yandaş emirlerin karşısında büyük bir başarı elde eden Babür, düşmanların birleşmiş olmasına “*bâtmen mağrûr zâhiren kör ...*” (Babur, 1987, s.361) yorumunu yapmış ve onları anlatırken Nûr Suresi 40. Ayetinden örnekler vermiştir.

...“كَظَلَمَاتٍ ... بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ”...

Babür Nûr/40. ayetin içinden bazı yerlerden örnekler alarak Rana Sanga'nın ve ona yardım eden diğer emirlerin betimlemesini yapmıştır. Buna göre “*birbirinin üstüne gelen karanlıklar gibi*” anlamını veren ayet örneğini, İslâm ordusu karşısında birleşen düşmanları için kullanmıştır. Ayetin tamamı:

“أَوْ كَظَلَمَاتٍ فِي بَحْرِ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرِيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Yahut (inkarcıların küfür içindeki halleri) derin bir denizdeki karanlıklar gibidir. (Bir deniz ki) onu dalga üstüne dalga kaplıyor, üstünde de bulutlar var. **Karanlıklar üstüne karanlıklar.** İnsan elini çıkarsa neredeyse onu bile göremez. Kime Allah nur vermezse, onun için nur diye bir şey yoktur.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Nûr/40).

19)

Babür Şah, fetihnamesinde Rana Sanga'nın karşısında kendi askerlerinin başarısından bahsederken “padişahın mücahitleri” (Babur, 1987, s.361) yorumunu yapmış ve Ankebût Suresinin 6. Ayetini örnek göstermiştir.

...“مَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ”...

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“**Her kim cihad ederse, ancak kendisi için cihad etmiş olur.** Şüphesiz Allah âlemlere muhtaç değildir.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Ankebût/6).

20)

Rana Sanga'ya karşı giriştiği savaşı, kâfirlere karşı girişilen bir cihat olarak değerlendiren Babür Şah, kendi askerlerinin birer mücahid olarak Allah'ın cihat hükmünü yerine getirdiğini (Babur, 1987, s.361) Tevbe Suresi 73. Ayetinden örnek vererek ifade etmiştir.

...“جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ”...

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّرَ الْمَصِيرُ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Ey peygamber! **Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et** ve onlara karşı çetin ol. Onların varacakları yer cehennemdir. Ne kötü bir varış yeridir orası!”

21)

Şüphesiz ki varlık mücadelesi konusunda Babür Şah'ın yaptığı her bir savaş

çok önemliydi. Ancak Vekayi'den de anlaşılacağı üzere Rana Sanga ile yapılan savaşa ve onun sonucuna ayrı bir kıymet vermiş, adeta ona ilahi bir mahiyet yüklemiştir. Babür, Fetihnamede, Allah yolunda cihad eden, peygamberin şeriatının yolu gibi doğrulukla duran ve metin bir sığınak meydana getiren askerlerinden bahsederken (Babur, 1987, s.362) Saf Suresi 4. Ayetinden örnek vermiştir.

... “كَانَهُمْ بَنِيَانٌ مَّرْصُوصٌ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُمْ بَنِيَانٌ مَّرْصُوصٌ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Hiç şüphe yok ki Allah, kendi yolunda, **duvarları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi** saf bağlayarak çarpışanları sever.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Saf/4).

22)

Babür Şah, Hindistan'ı yurt edinmek için çok önemli bir başarıya imza atmanın haklı gururuna askerlerinin başarılarını da ortak etmiştir. Fetihnamede, askerlerine Bakara Suresinin 5. Ayetini atfettiği görülmektedir (Babur, 1987, s.362).

“أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“İşte onlar Rab'lerinden (gelen) bir doğru yol üzeredirler ve kurtuluşa erenler de işte onlardır.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Bakara/5).

23)

Babür, Rana Sanga ile yaptığı Kanva savaşı sonrası kaleme aldığı Fetihnamayı oldukça ayrıntılı yazmış ve savaşta her iki tarafın savaş düzeneği hakkında bilgiler vermiştir. Buna göre Babür, düşman ordusunun sağ cenahı ile İslam ordusunun sol cenahının karşılaşmasından bahsederken, İslâm askerlerinin onların bir kısmını cehenneme gönderdiğini bir kısmını ise kaçırttığını ifade etmiştir (Babur, 1987, 365). Bu anlatım esnasında düşmanın İslam ordusu karşısında “*hüsran evine*” yani cehenneme gireceği bilgisini İbrâhîm Suresi 29. Ayetini dayanak göstererek bildirmiştir.

... “يَصَلُّونَهَا وَيُسُّ الْقَرَارُ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَيُسُّ الْقَرَارُ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“O (cehennem) ne kötü duraktır!” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, İbrâhîm/29).

24)

Vekayi'de Kanva savaşı sürecinde etkin olan Babürlü komutanların isimlerinden sitayiş ile bahsedilmiştir. Buna göre Babür, emri altındaki müfrezelerle birlikte canla başla savaşan komutanların ve canlarını feda etmeyi göze alarak ya

şehitlik ya zafer mantığı ile hareket eden askerlerin Tevbe Suresi 52. Ayeti göz önünde bulundurduklarını (Babur, 1987, s.366) bildirmişdir.

“قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ...”

Vekayi’de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبَّصُونَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“**De ki: “Bizim için siz, (şehitlik veya zafer olmak üzere) ancak iki güzellikten birini bekleyebilirsiniz.** Biz de, Allah’ın kendi katından veya bizim ellerimizle size ulaştıracağı bir azabı bekliyoruz. Haydi bekleyedurun. Şüphesiz biz de sizinle birlikte beklemekteyiz.” (Kur’an-ı Kerim Meâli, Tevbe/52).

25)

İslam ordusu karşısında yer alan düşman kuvvetlere atılan her bir taşın sevap olması mantığından yola çıkarak Babür Şah, Kanva savaşında kullanılan silahlardan düşman duvarlarına taş atan mancınıktan bahsederken taşın ağırlığını dile getirmiştir. Babür, eğer atılan taşlardan biri amel terazisine konulursa terazinin sevap kefesinin ağır geleceğini, bildirerek Kâria Suresi’nin 6. ve 7. Ayetlerini örnek vermiştir (Babur, 1987, s.366).

“فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ (٦) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (٧)”

Ayetlerin Türkçe anlamları:

“İşte o vakit, kimin tartıları ağır gelmişse, (6) Artık o, hoşnut olacağı bir hayat içinde olacaktır. (7)” (Kur’an-ı Kerim Meâli, Kâria/6-7).

26)

Yukarıda sözü geçen bu taşların gücü ve ağırlığından bahsederken Babür Şah, o taşlardan biri “*metanetli yüce bir dağa vurulsa onu savururdu*” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Esasında bu taşlar gerçekte bir dağı sarsıntıya uğratacak büyüklükte olmasa gerekir; ancak konu İslam ordusunun düşman kuvvete galebe çalmasına gelince, sanırız buradaki anlatım mantığı; İslam askerinin iman gücüyle attığı her bir taşın dağı yerinden oynatabilecek kudrete sahip olabileceğidir. Babür bu taşlardan birinin bir dağa isabet etmesi durumunda “atılmış yün gibi” onu savuracağına binaen anlatımda bulunmuş ve bunu Kâria Suresi 5. Ayeti ile örneklendirmiştir.

“... كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ”

Vekayi’de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Dağlarda **atılmış renkli yünler gibi** olacaktır.” (Kur’an-ı Kerim Meâli, Kâ-

ria/5).

27)

Babür ve ordusunun yüksek bir manevi iradeye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre Babür, Hindistan'da varlık mücadelesi verdiği Kanva savaşında, askerlerinin şevkle savaşıp Âl-i İmrân Suresi 139. Ayeti muktezasınca hareket ettiklerini ifade etmiştir (Babur, 1987, 367).

“وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ...”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“**Gevşemeyin, hüznülenmeyin.** Eğer (gerçekten) iman etmiş kimseler iseniz **üstün olan sizlersiniz.**” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Âl-i İmrân/139).

28)

Hindistan'da Rana Sanga'ya karşı yapılan bu savaşta İslam bayrağını dalgalandıran Babürlü ordusunun savaşın en vurucu ve en kızıştığı süreçte, askerlerin Saf Suresi 13. Ayetinin müjdesini (Babur, 1987, s.367) kendilerine şiar edindiği anlaşılmaktadır.

“... نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: **Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi).** (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Saf/13).

29)

Rana Sanga ile gerçekleşen bu savaşta Babür'ün askerleri sonuna kadar yılmamıştır. Ancak savaş sonlara yaklaştığı vakitte, bir ara düşman kuvvet Babür'ün ordusunun sol kanadına fazla yüklenmiştir. İşte tam da bu sırada Babür'ün askerleri, kazanmayı bir sevap bilerek İslam bayrağı ile son bir hücum gerçekleştirmiş ve düşman kuvveti geri püskürtmüştür. Babür Şah, bu olayın ardından Fetih Suresi 1. Ayeti ile savaşı kazanma müjdesini getirdiklerini (Babur, 1987, s.367) ifade etmiştir.

“إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Kur'an-ı Kerim Meâli, Fetih/1).

30)

Hatırlanacağı üzere, Babür Şah, Panipat Savaşı ile Hindistan'ı kendilerine yurt etmiştir. Sonrasında ise Kanva savaşı ile buradaki varlığını perçinlemiştir. Dahası buradaki varlık mücadelesi artık İslam ordusunun mücadelesi halini de almıştır. Savaşları süresince Allah'a sığındığı ve yüksek bir manevi ruhla hareket ettiği anlaşılan Babür Şah'ın hayatında Kanva Savaşının manen önemli bir yeri olmuştur. Ayrıca bu savaşın bir fetih olduğunu belirten Babür, Fetih Suresi 3. Ayetinin arkasında bulunan ikbal ve saadetin gerçekleşen bu fetha yar olduğunu (Babur, 1987, s.368) belirtmiştir.

”وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ تَصْرًا عَزِيزًا”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Allah sana, şanlı bir zaferle yardım etsin.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Fetih/3).

31)

Babür Şah, Kanva savaşından sonra yazılan Fetihnamede savaşın galibi olduğunu düşmanın ise “*atılmış yün gibi*” dağıldığını ifade etmiştir. Hatırlanacağı üzere bu ifadeyi barındıran Kâria Suresi 5. Ayeti daha öncesinde kendi ordusunun attığı taşların gücü ve sarsıntısına dair kullanmıştı. Şimdi ise düşman askerlerin dağılmasından söz ederken aynı ifadeyi bir kez daha dile getirdiği görülmektedir (Babur, 1987, s.368). Kâria Suresi 5. Ayet:

”... كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

”وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Dağlar da **atılmış** renkli **yünler gibi** olacaktır.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Kâria/5).

32)

Babür Şah'ın Fetihnamede dağılan düşman askerlerinin akıbetini anlatmak için Kâria Suresi 4. Ayetinden bir örnek vermiştir (Babur, 1987, s.368).

”... كَالْفَرَّاشِ الْمَبْتُوثِ”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

”يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْتُوثِ”

Ayetin Türkçe anlamı:

“O gün insanlar, **her biri bir tarafa uçuşan küçük kelebekler gibi** olacaktır.” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Kâria/4).

33)

Kanva savaşının kazanılmasının ardından muharebe yerinin yolu hakkında bilgiler veren Babür burada ölen düşman askerlerin sayıca çokluğunu belirtmiş ve hâlî yer kalmadığını bildirmiştir. Bunların dışında savaş kaybedeceğini anla-

yan düşman askerlerin kaçmış olduğu (Babur, 1987, s.368) İsrâ Suresi 46. Ayetinden örnek verilmesiyle anlaşılmaktadır.

...“وَلَوْ أَعْلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Kur'an'ı anlamamaları için kalpleri üzerine perdeler, kulaklarına da ağırlık koyarız. Kur'an'da (ibadete layık ilah olarak) sadece Rabbini andığın zaman **arkalarına dönüp kaçarlar.**” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, İsrâ/46).

34)

Babür Şah, fetihnamenin son kısmında ise bu savaşın kazanmasının kade-rinde olduğunu anlatırcasına Ahzâb Suresi 38. Ayetinden bir örneği dile getirmiştir (Babur, 1987, s.368).

...“وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدْرًا مَّقْدُورًا”

Vekayi'de ayetin bu kadarı verilmiştir. Ayetin tamamı:

“مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سِنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلٍ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدْرًا مَّقْدُورًا”

Ayetin Türkçe anlamı:

“Allah'ın, kendisine farz kıldığı şeyleri yerine getirmesi konusunda peygambere bir darlık yoktur. Daha önce gelip geçen peygamberler hakkında da Allah'ın kanunu böyledir. **Allah'ın emri kesinleşmiş bir hükümdür.**” (*Kur'an-ı Kerim Meâli*, Ahzâb/38).

Kanva savaşı sonrasında, Babür Şah yukarıdaki bilgileri içeren bu fetihnamenin 25 Cemaziyelahir 933 (29 Mart 1527) senesinde yazıldığını ifade etmiştir. Ayrıca bu fetihten sonra Babür'ün “Gazi” unvanını almış olduğu anlaşılmaktadır. Fetihnamenin sonunda Babür kendi tuğrası altına yazdığı rubaiyi not düşmüştür:

“İslâm uğrunda çölde avâre oldum,

Kâfirler ile hep çarpıştım;

Kendimi şehit etmeğe azmetmiştim;

Tanrıya şükür ki, gâzi oldum.” (Babur, 1987, 369).

Sonuç

Bu çalışma ile bir devlet reisi, bir savaş ustası ve bir kalem ehli olan Babür Şah'ın bir başka yönü ele alınmıştır. Böylece Allah'a müşkülde sığındığı ve kolayda şükrettiği, hastalıkta sabrettiği ve gınahta pişmanlığı gibi hususlara bakıldığında Babür'ün maneviyatını besleyen ana noktanın inanç yönü olduğu görül-

müştür. Ayrıca tüm hayatını şekillendirirken Kur'an'dan ve duadan kopmamıştır. Zaten onun bu durumu kaleme aldığı pek çok eserden de anlaşılabilir. Özellikle tüm yaşamının ince detaylarına kadar anlattığı Vekayi adlı hatıratından yola çıkarak siyasi, askeri ve ilmî yönlerinin başarısının yanı sıra inanç yönünün de oldukça derin ve zengin olduğu görülmektedir.

Babür Şah'ın tüm hayatı boyunca Kur'an'dan kopmadığı ve hatıratında yer almış olan bazı ayet ve duaların olduğu ve bu ayet ve dualara yaşam ile ölüm, varlık ile yokluk, sağlık ile hastalık, hükümdarlık ile kazaklık tezatlarını yaşadığı dönemlerde sığındığı anlaşılabilir. Bu bağlamda Babür Şah'ın sığındığı ve dilinden düşürmediği ayetler belirlenmiş ve bu ayetlere hangi şart ve durumlar altında iken sığındığına dair tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Buna göre bazı konu sınırlamaları karşımıza çıkmıştır. Bu sınıflandırmaya göre:

Gerçekleştirdiği savaşlar ile ilgili sığındığı ayetler: Bakara/249, En'am/45, Abese/42, Bakara/34, Âl-i İmrân/21, Nûr/40, Ankebût/6, Tevbe/73, Saf/4, Bakara/5, İbrâhîm/29, Tevbe/52, Kâria/6-7, Kâria/5, Âl-i İmrân/139, Saf/13, Fetih/1, Fetih/3, Kâria/4, İsrâ/46, Ahzâb/38.

İçki ve boş sözlerden pişmanlık ve tövbe ile ilgili sığındığı ayetler: Fetih/10, A'râf/23, Yûsûf/53, Cuma/4, Hadîd/16, A'râf/23, A'râf/143, Maide/90.

Rızık, mal, mülk gibi isteklerde sığındığı ayet: Âl-i İmrân/26.

Yürürlüğe konulan hükümlerin değişmemesiyle ilgili sığındığı ayet: Bakara/181.

Ceddinin yaptırdığı cami kitabesinde yer alan ayet: Bakara/127.

Bunların dışında Babür Şah'ın kendisini belalardan koruduğuna inandığı "Allahümme ente Rabbî lâ ilâhe illa ente aleyke tevekkeltü ve ente rabbü'l-arşî'l-azim ..." ile başlayan dua karşımızı çıkmaktadır.

Babür Şah'ın özellikle savaşla ilgili hususlarda ölüm-kalım meselelerinde Kur'an'a daha bir sıkı sarıldığı anlaşılabilir. Öte yandan Hindistan'a kadar olan sürecinde savaştığı kişilere bakılacak olursa bunların Müslüman olması, Hindistan'da özellikle cihat mücadelesine girdiği Rana Sanga'nın ise Hindu olması dikkat çekici bir konudur. Çünkü bu defa gayrimüslim bir devlet ile bir savaş gerçekleşmiş ve bu savaş neticesindeki galibiyeti ile de onun bu topraklarda Türk kimliğinin yanı sıra Müslüman hükümdar kimliğinin ön plana çıkması söz konusu olmuştur. Böylece Babür Şah'ın bir Müslüman Türk hükümdar olarak İslam sancaktarlığını da üstlenmiş olduğu anlaşılabilir. Zaten bu durumun hatıratındaki savaş dönemlerinde verdiği ayet örneklerinin sayısının çokluğu ile ve savaş sonrasında yazdırdığı fetihname ile de anlaşılabilir.

Öte yandan ayet çoğunluğu bakımından ikinci sırayı alan konu, içki ve boş sözlerden pişmanlık ve tövbe ile ilgili olup Babür'ün belli bir yaş aralığında bazı günahları işlediği ancak olgunluk yaşından itibaren bu günahlara tövbe ettiği ve

Kur'an ayetlerini de tövbesine şahit kıldığı görülmektedir. Bir diğer dikkat çeken husus ise hastalık ya da savaş dönemlerinde bu pişmanlıklarında bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum ise Babür'ün yaşının olgunluğa ermiş olmasının yanı sıra dini yasaklara karşı oluşan vicdani sorumluluğu ile de açıklanabilir.

Babür Şah'ın Vekayi'sinde, Bakara Suresinden 5, Âl-i İmrân Suresinden 3, Maide Suresinden 1, En'am Suresinden 1, A'râf Suresinden 3, Tevbe Suresinden 2, Yûsûf Suresinden 1, İbrâhîm Suresinden 1, İsrâ Suresinden 1, Nûr Suresinden 1, Ankebût Suresinden 1, Ahzâb Suresinden 1, Fetih Suresinden 3, Hadîd Suresinden 1, Saf Suresinden 2, Cuma Suresinden 1, Abese Suresinden 1, Kâria Suresinden 4 ayet zikrettiği tespit edilmiştir. Bu duruma göre, Babür Şah'ın hayatının anlatımını zengin bir şekilde Kur'an'ın pek çok sure ve ayetiyle örnekleyebildiği görülmektedir. Ayrıca anlattığı konulara göre ayetlerin tamamını ya da ayetlerin içerisinden bir kısmını örnek vermiş olması da yine Kur'an dili ve bilgisine ne kadar vakıf olduğunu ve onu hayatına ne denli aksettirdiğini göstermektedir. Bu durum ise onun çok iyi bir şekilde Kur'an eğitimi almış olduğunun da delili olmalıdır.

Kaynakça

- AKÜN, Ömer Faruk, (1991), "Babür (Sanatkâr ve Fikir Adamı Yönü)", **İslam Ansiklopedisi**, C. 4, TDV Yay., İstanbul.
- BAYUR, Y. Hikmet, (1987), *Hindistan Tarihi*, C.II, TTK Yay. Ankara.
- BIYIKTAY, Halis, (1991), *Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu*, TTK Yay., Ankara.
- ÇAKMAK, Serkan, (2017), "Babür'ün Mübeyyen Adlı Eserinin Bilinmeyen Bir Nüshası", *SUTAD*, S. 41, ss. 75-89.
- GÜLBEDEN, (1987), *Hümayunnâme*, Çev. Abdürrab Yelgar – Eymen Manyas, TTK Yay., Ankara.
- HACİMÜFTÜOĞLU, Halil, (2009), "Kuran'da Allah'ın Krallığı", *T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tefsir) Dalı Basılmamış Doktora Tezi*, Ankara.
- KONUĞU, Enver, (1991), "Bâbü", **İslam Ansiklopedisi**, C. 4, TDV Yay., İstanbul.
- KONUĞU, Enver, (1991), "Babürlüler", **İslam Ansiklopedisi**, C. 4, TDV Yay., İstanbul.
- KUR'AN-I KERİM (e-kaynak)**: <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf>, Erişim Tarihi: 18.08.2018.
- KUR'AN-I KERİM MEÂLİ**, (2010), (Hazırlayan: Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 19.Baskı, Ankara.

- PIRLANTA, İsmail, (2001), “Babür Şah ve Babürlü Devleti’nin Kuruluşu”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kayseri.
- SEYHAN, Tanju Oral, (2003), “Zahuriddin Muhammed Babür’ün *Mübeyyen* Adlı Eseri”, *İlmî araştırmalar Dergisi*, S.15, İstanbul, ss. 91-112.
- TÜRKOĞLU, İsmail, (2010), “Şeybânî Han”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 39, TDV Yay., İstanbul.
- ZAHİRÜDDİN MUHAMMED BABUR, (1987), *Vekayi*, C. I-II, Çev. Ve Haz. Reşit Rahmeti Arat, TTK Yay., Ankara.